

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA FANLARARO INTEGRATSIYA
ASOSIDA MILLIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH**

Xolboyeva Ra'no Xolboy qizi

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax Davlat Pedagogika

universiteti pedagogika nazariyasi va tarixi

mutaxassisligi 1-bosqich magistranti

Xolboyevvarano300@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida fanlararo integratsiya asosida milliy qadriyatlarni shakllantirish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda integrativ yondashuvning nazariy asoslari, uning pedagogik samaradorligi hamda o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy rivojiga ta'siri ochib beriladi. Shuningdek, turli fanlar o'rtasidagi uzviy bog'liqlik orqali milliy qadriyatlarni singdirishning metodik imkoniyatlari yoritiladi. Olingan natijalar boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy o'zlikni anglash, ijtimoiy faollik va madaniy kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etishi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, fanlararo integratsiya, milliy qadriyatlar, integrativ yondashuv.

Kirish.

Zamonaviy ta'lim tizimida tub o'zgarishlar amalga oshirilayotgan bir sharoitda boshlang'ich ta'lim bosqichi alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki aynan ushbu bosqichda o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan munosabati, tafakkur uslubi, dunyoqarashi hamda ma'naviy-axloqiy sifatlari shakllanadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, ta'lim jarayonida nafaqat bilim berish, balki o'quvchilar ongida milliy qadriyatlarni mustahkamlash ham muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Milliy qadriyatlar xalqning tarixiy tajribasi, madaniy merosi, urf-odatlar va an'analarini o'zida mujassam etgan bo'lib, ularni yosh avlod ongiga singdirish orqali barkamol shaxsni tarbiyalash imkoniyati yaratiladi.

Bugungi globallashuv jarayonida turli madaniyatlar o'zaro ta'sirga kirishib borayotgan bir paytda milliy o'zlikni saqlab qolish va rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy identifikatsiyani shakllantirish, ularni Vatanga sadoqat, milliy g'urur, hurmat va insonparvarlik ruhida tarbiyalash ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Shu sababli ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarni samarali shakllantirishning innovatsion usullarini izlash zarurati yuzaga keladi. Mazkur jarayonda fanlararo integratsiya yondashuvi alohida ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Fanlararo integratsiya – bu turli fanlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ta'minlash, bilimlarni kompleks holda

o'zlashtirishga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvdir. Ushbu yondashuv orqali o'quvchilarda tizimli fikrlash, mantiqiy bog'lanishlarni anglash, bilimlarni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalari rivojlanadi. Eng muhimi, integratsiya asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarga milliy qadriyatlarni turli fanlar kesimida chuqurroq anglash imkonini beradi.

Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiyani qo'llash orqali o'qituvchi o'quv materiallarini yagona mazmuniy tizimga keltiradi. Masalan, ona tili, o'qish savodxonligi, tabiatshunoslik va tasviriy san'at fanlari o'rtasidagi uyg'unlik orqali milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analar haqida kompleks bilim berish mumkin. Bu esa o'quvchilarning bilimini fragmentar emas, balki yaxlit holda shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bunday yondashuv o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, ularni faol fikrlashga undaydi hamda ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlaydi. Ilmiy adabiyotlarda fanlararo integratsiya masalasi keng yoritilgan bo'lsa-da, uni aynan milliy qadriyatlarni shakllantirish bilan uzviy bog'lash masalasi hali yetarlicha chuqur tadqiq etilmagan. Shu bois mazkur tadqiqot mavzusi dolzarblik kasb etadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda integrativ yondashuvni qo'llash, ularda milliy qadriyatlarga hurmat va e'tiqodni shakllantirish muhim ilmiy va amaliy vazifalardan biridir.

Mazkur maqolaning maqsadi – boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya asosida milliy qadriyatlarni shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy imkoniyatlarini ochib berishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: fanlararo integratsiya tushunchasining mazmunini aniqlash, uning pedagogik ahamiyatini asoslash, milliy qadriyatlarni ta'lim jarayoniga integratsiyalash usullarini tahlil qilish hamda samarali metodik yondashuvlarni ishlab chiqish.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda fanlararo integratsiya asosida milliy qadriyatlarni shakllantirishning tizimli modeli taklif etiladi hamda boshlang'ich ta'lim amaliyotida qo'llash uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqiladi. Shuningdek, integrativ yondashuvning o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy rivojiga ta'siri asoslab beriladi.

Asosiy qism.

Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya asosida milliy qadriyatlarni shakllantirish masalasi pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur yondashuv ta'lim jarayonini yagona tizim sifatida tashkil etish, turli fanlar mazmunini o'zaro uyg'unlashtirish hamda o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini kompleks rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, milliy qadriyatlarni shakllantirish jarayonida integratsiya yondashuvi o'quvchilarda nafaqat nazariy bilimlar, balki ma'naviy-axloqiy sifatlarni ham mustahkamlash imkonini beradi. Fanlararo integratsiya mohiyatan turli fanlar o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlashga qaratilgan bo'lib, u bilimlarni fragmentar emas, balki yaxlit tizimda o'zlashtirishga yordam beradi.

Boshlang'ich sinflarda bu yondashuv ayniqsa samarali, chunki o'quvchilar atrof-muhitni yaxlit holda idrok etishga moyil bo'ladilar. Shu bois ta'lim mazmunini integratsiyalash orqali ularda tabiat, jamiyat va inson haqidagi bilimlar bir butun tizimda shakllanadi. Bu jarayonda milliy qadriyatlar ta'limning ajralmas tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ladi. Milliy qadriyatlar – bu xalqning tarixiy rivoji davomida shakllangan urf-odatlar, an'analar, axloqiy me'yorlar, madaniy meros va ijtimoiy tajribaning yig'indisidir. Ular yosh avlodni tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. Boshlang'ich ta'limda milliy qadriyatlarni shakllantirish o'quvchilarda vatanparvarlik, milliy g'urur, hurmat, mehr-oqibat kabi sifatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli ularni ta'lim jarayoniga tizimli va izchil ravishda kiritish zarur. Fanlararo integratsiya asosida milliy qadriyatlarni shakllantirishning samaradorligi, avvalo, o'qituvchining metodik yondashuviga bog'liq. Masalan, ona tili va o'qish savodxonligi darslarida milliy qadriyatlarga oid matnlar, maqollar, hikoyalar orqali o'quvchilarning nutqiy va axloqiy rivoji ta'minlanadi. Shu bilan birga, tabiatshunoslik fanida tabiatga mehr, uni asrash, ekologik madaniyat kabi qadriyatlar singdiriladi. Tasviriy san'at darslarida esa milliy naqshlar, an'anaviy san'at namunalarini o'rganish orqali estetik did va milliy madaniyatga hurmat shakllanadi. Integratsiya jarayonida turli metod va vositalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Jumladan, klaster, Venn diagrammasi, rol o'ynash, muammoli vaziyatlar yaratish kabi interfaol metodlar o'quvchilarning faolligini oshiradi. Bu metodlar orqali o'quvchilar o'z fikrini mustaqil bayon etish, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini egallaydi. Ayniqsa, milliy qadriyatlarni o'rganishda muammoli vaziyatlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning hayotiy tajribasi bilan bog'lanib, bilimlarning chuqurroq o'zlashtirilishiga xizmat qiladi. Fanlararo integratsiyaning yana bir muhim jihat – bu ta'lim jarayonining amaliy yo'naltirilganligidir. O'quvchilar faqat nazariy bilimlarni o'zlashtirib qolmay, balki ularni kundalik hayotda qo'llashni ham o'rganadilar. Masalan, "Navro'z" bayrami mavzusini turli fanlar kesimida o'rganish orqali o'quvchilar ushbu bayramning tarixiy, madaniy va ijtimoiy ahamiyatini anglaydilar. Bu esa ularda milliy qadriyatlarga nisbatan ongli munosabatni shakllantiradi.

Xulosa.

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich ta'lim tizimida fanlararo integratsiya asosida milliy qadriyatlarni shakllantirish pedagogik jihatdan samarali va dolzarb yondashuv hisoblanadi. Ushbu yondashuv orqali ta'lim jarayonini yaxlit tizim sifatida tashkil etish, turli fanlar mazmunini o'zaro uyg'unlashtirish hamda o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini kompleks rivojlantirish imkoniyati yaratiladi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, integrativ ta'lim o'quvchilarda bilimlarning chuqur va mustahkam o'zlashtirilishini ta'minlash bilan birga, ularning ma'naviy-axloqiy rivojiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, milliy

qadriyatlarning turli fanlar kesimida izchil va tizimli berilishi o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, vatanparvarlik, hurmat va ijtimoiy mas'uliyat kabi sifatlarning shakllanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, fanlararo integratsiya asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil qilish va amaliy faoliyatga tayyorligini oshiradi. Interfaol metodlardan foydalanish esa o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini kuchaytirib, ularning bilim olishga bo'lgan qiziqishini yanada orttiradi. Bu esa ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur yondashuvning yana bir muhim jihati shundaki, u o'quvchilarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki hayotiy kompetensiyalarni ham shakllantiradi. Natijada, o'quvchilar o'z bilimlarini real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish, ijtimoiy muhitda faol ishtirok etish va milliy qadriyatlarga sodiq bo'lish ko'nikmalarini egallaydilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Olimjon Jo'rayev. *Pedagogika nazariyasi*. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 256 b.
2. N. X. To'raqulov. *Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi*. – Toshkent: Fan, 2019. – 312 .b.
3. A. Avloniy. *Turkiy guliston yoxud axloq*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2017. – 160 b.
4. R. Mavlonova. *Boshlang'ich ta'lim metodikasi*. – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 280 b.
5. B. Xoliqov. *Ta'limda innovatsion texnologiyalar*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 224 b.
6. Sh. Qurbonov. *Pedagogik mahorat*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018. – 192 b.
8. D. Ro'ziyeva. *Ta'lim jarayonida integratsiya masalalari*. – Toshkent: Universitet, 2022. – 210 b.
9. S. Nishonova. *Kompetensiyaviy yondashuv asoslari*. – Toshkent: Fan, 2019. – 198 b.

